

ОСОБЛИВОСТІ МАЛАКОФАУНИ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Крумен Анастасія Петрівна

студентка

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Максименко Юлія Вікторівна

кандидат біологічних наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Прісноводні молюски – невід’ємний компонент усіх біоценозів. Через свою високу екологічну пластичність вони здатні населяти різноманітні типи водойм – великі та малі річки, озера, ставки, струмки та ін.

Житомирська область має густу річкову сітку, багато боліт, озер, штучних водойм та водотоків, великі запаси підземних вод із близьким заляганням їх до поверхні [1]. На Центральному Поліссі повністю або частково протікає більше 220 річок (враховано річки довжиною понад 10 км). Найбільшими водними артеріями Центрального Полісся є Тетерів, Уборть, Уж, Случ. Для річок Центрального Полісся характерне мішане живлення з переважанням снігового. Близько 50% річкового стоку припадає на талі снігові води. Частка підземних і дощових вод у живленні річок приблизно однакова [2]. Чимало є на теренах Центрального Полісся невеликих озер. Найбільші з них: Чорне, Куп’є, Озерянське, Дуже, Дідове, Прибиловецьке. Всі вони розташовані в басейні Уборті. Багато на Центральному Поліссі і ставків, які живляться водою з боліт. Менш поширені ставки з атмосферним живленням, які наповнюються за рахунок стоку весняних паводків. Особливістю поліських водойм є сильне заростання їх вищою водною рослинністю, що відбивається на їх гідрохімічному режимі і на розвитку тваринного населення і альгофлори [3].

Молюски відіграють велику роль у прісноводних екосистемах, в яких вони становлять значну частину біомаси бентосу. Вони накопичують в індикаційних кількостях чужорідні речовини з водного середовища (іони важких металів, радіонукліди тощо). Таким чином, з одного боку вони вилучають їх з води і донних відкладів, зменшуючи тим самим їх концентрацію у гідротопі, одночасно очищаючи водойму. А з іншого, така особливість прісноводних молюсків, створює всі передумови для їх використання як біондикаторів забруднення водного середовища [4]. Багато видів являються проміжними хазяїнами гельмінтів, які викликають небезпечні захворювання тварин і людини. Дослідження популяцій молюсків, зокрема виявлення відхилень в їх віковій структурі, дозволяє оцінити ступінь забруднення водойм. Вікова структура відображає міру поповнення поселень молоддю, швидкість росту молюсків, їх смертність і тривалість життя в даних екологічних умовах. Проблема збереження прісноводних молюсків потребує особливої уваги. Забруднення навколишнього середовища внаслідок антропопресії часто призводить до погіршення

екологічних умов малакофауни. Це спричинює різні зрушення фізіологічного стану молюсків, які призводять до зниження їхньої життєздатності і елімінації із складу популяції.

Дослідження прісноводної малакофауни відбувається в декілька етапів:

1. Збір молюсків: проводиться за загальними гідробиологічними методиками. Метод ручного збору полягає в тому, що з води витягуються різні предмети (сміття, гілки дерев, каміння, тощо) та висмикуються з корінням водні рослини, які в подальшому оглядаються на наявність молюсків. Збір молюсків за допомогою сачка: цей метод використовується на глибині до 1,5 м, коли руками до дна не дістати. У текучих водоймах рухи сачка здійснюються проти руху течії, а в стоячих у напрямку до берега. За допомогою сачка зішкрябуються молюски разом з шаром ґрунту, в який вони частково занурені. Вийнятий при цьому ґрунт разом з усім, що в нього потрапило, виливається на землю і ретельно переглядається. Потрібний матеріал вибирається у підготовлену ємність [4].
2. Характеристика досліджуваної водойми: у місцях збору визначають швидкість течії, рослинність і характер берега, глибину місцеперебування молюсків, каламутність води, наявність джерел забруднень.
3. Вивчення морфологічних, хімічних та біохімічних характеристик молюсків.
4. Узагальнення зібраних даних та формування висновків.

Червоногі молюски на Поліссі зустрічаються частіше ніж двостулкові: це можна пояснити тим, що червоногі здатні проживати у менш сприятливих умовах, тоді як внаслідок погіршення умов дихання через “цвітіння” та спінення річкових вод починається масова загибель двостулкових молюсків. Найпоширенішими є молюски родини *Lymnaeidae*.

Стан водного середовища на території Центрального Полісся зазнав за останні десятиріччя значного впливу антропопресії. Внаслідок непередуманого проведення меліоративних робіт зменшилась площа боліт. Забруднення водойм різними скидами часто викликає збіднення малакофауни.

Список літератури

1. Руденко Л.Г. та ін. Еколого-географічні дослідження території України. К.: Наукова думка, 1990. 32 с.
2. Стадниченко, А. П., Киричук, Г. Є., Янович, Л. М., Король, В. В. Стан гідромережі Житомирського Полісся. Вісник житомирського державного університету, випуск №5, 2000. 87 с.
3. Ліпінський В. М. Клімат України. К. : Вид-во Раєвського, 2003. 343 с.
4. Зінченко М.О. Молюски. Вид-во: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2016. 7 с.